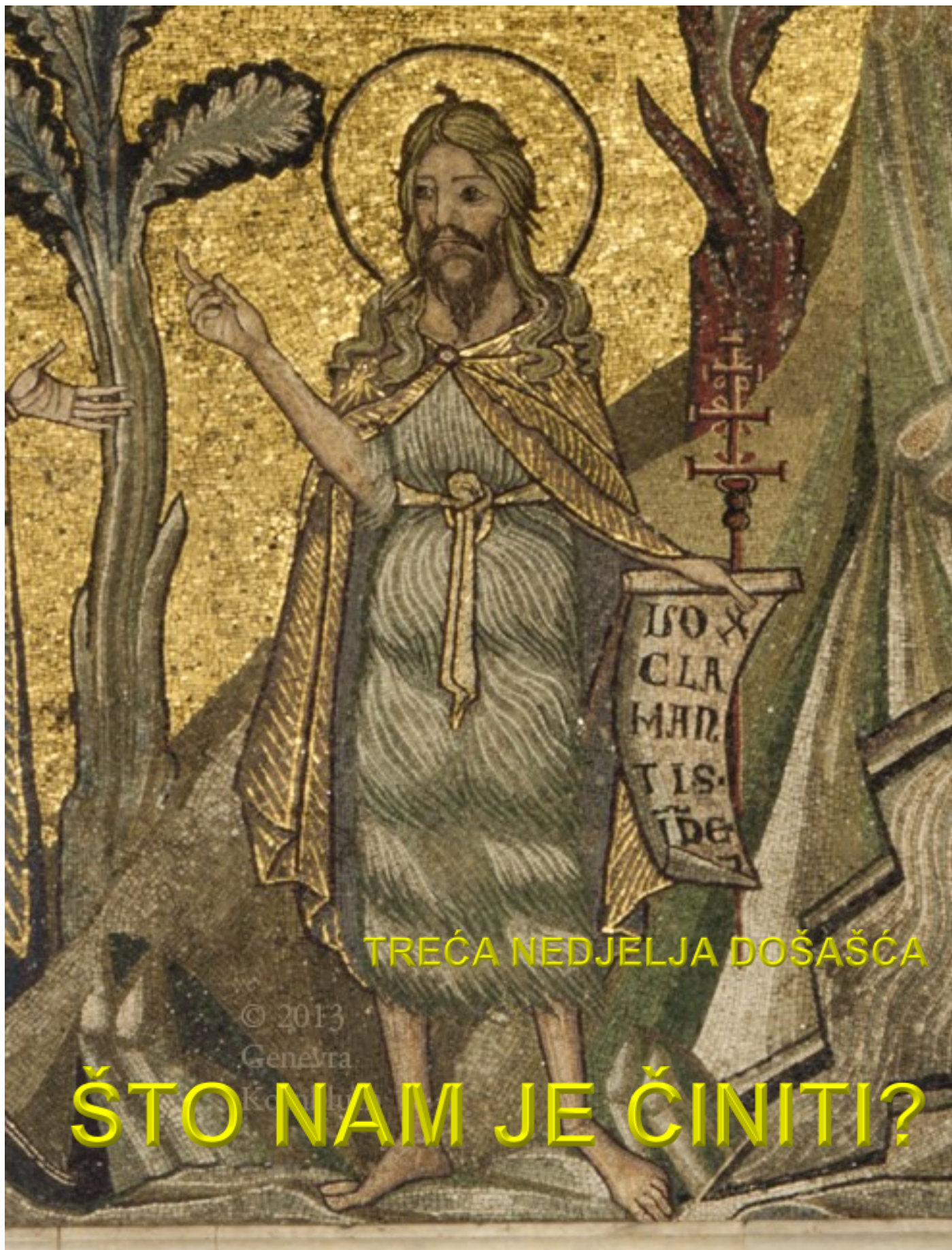

mihael

KAPELANIJA SV. MIHAELA ARKANĀELA MUP - SJEDIŠTE I RAVNATELJSTVO POLICIJE

TREĆA NEDJELJA DOŠAŠĆA

© 2013
Genova
Kc...

ŠTO NAM JE ČINITI?

mihael

38/2021.

LISTIĆ POLICIJSKE KAPELANIJE
SV. MIHAELA ARKANĐELA
MUP - SJEDIŠTE I
RAVNATELJSTVO POLICIJE
Godište XV. (2021.), broj 38 (505)
treća nedjelja došašća
12. prosinca 2021.

Kontakt:
vlč. **Željko Rakošec**, policijski kapelan
tel.: 22 712, 85 682;
e-mail: zrakosec@mup.hr

Vinko Bakula, pomoćnik kapelana
tel.: 88 853, 82 805;
e-mail: vbakula@mup.hr

Slika na naslovnici:
Krstionica sv. Ivana Krstitelja u Firenci,
Ivan propovijeda mnoštvu
preuzeto s: <https://www.kornbluthphoto.com>

PROSINAC

Ned	12.	TREĆA NEDJELJA DOŠAŠĆA, Blažena Djevica Marija Guadalupska
Pon.	13.	Lucija, Luca, Svjetlana, Otilija
Uto.	14.	IVAN OD KRIŽA
Sri.	15.	Drinske mučenice, Viktorija
Čet.	16.	Sebastijan, Adela, Zorka
Pet.	17.	Florijan, Hijacint, Blago, Jolanda
Sub.	18.	Malahija prorok, Gracijan

MEDITACIJA

Biti kao Ivan 3

SLUŽBA RIJEČI: TREĆA NEDJELJA DOŠAŠĆA

UVOD U ČITANJA
Radujte se 4

ČITANJA
Što nam je činiti? 6

HOMILIJA
Što nam je činiti? 8

KATEHEZA
Nedjelja Gaudete 10

**J.R.R. Tolkien – tajni agent
kršćanske objave (2):
Gospodar prstenova - trijumf milosti** 12

Mali vjeronaučni leksikon 18

UZ BLAGDAN
Sveta Lucija 19

NAŠI POKOJNI 20

Biti kao Ivan

Došašće nam nudi niz mogućnosti, ali i smetnji. Blještavilo naših gradova i mjesta, nazvano „Advent u...“ možda nas odvuče na pogrešnu stranu pripreve za Božić, na razmišljanje o boru, darovima, jelu..., sa zaboravom što došašće i Božić zapravo jesu. Ne moramo izbjegavati „advente u ...“, ali ne smijemo zaboraviti svoj kršćanski poziv.

I u ovonedjeljnom evanđeoskom čitanju susrećemo veliki lik Ivana Krstitelja.

Po čemu je Ivan bio velik?

Možemo reći po svom djelu i po svojoj poniznosti.

Ivan je, na razmeđu staroga i novoga zavjeta, pozvan i poslan najaviti dolazak Sina Božjega. Tu veliku zadaću obavljao je svim srcem i dušom.

Nije se zanio mnoštvom ljudi koji su mu dolazili iz svih slojeva i staleža. Nije na tome gradio vlastitu veličinu. O sebi govori: „*Ja sam glas koji viče u pustinji... Među vama stoji koga vi ne poznate - onaj koji za mnom dolazi, komu ja nisam dostojan odriješiti remenje na obući.*“ (Iv 1, 23. 26-27), čime izražava svoju poniznost.

Ivan je primjer kako, u poniznosti, svojoj okolini navijestiti dolazak Kristov.

Sami postajemo kao Ivan, pokazujući put prema Kristu postajući širitelji njegove milosti i milosrđa. I sami možemo doći u napast lažne veličine zbog nečega što smo učinili ili zbog društva u kojemu se stjecajem okolnosti nalazimo.

Življenje evanđelja i danas ima svoju cijenu. Upućivanje u bit Radosne vijesti, u današnjem svijetu može se prikazivati nesuvremenim, zaostalim... Svjedoci smo čestih neosnovanih kritika, pa i napada.

Ivan je cijenu platio glavom na Herodijadinu tanjuru.

Koliku sam cijenu ja spreman platiti?

Priradio V. B.

Radujte se

Bog uzrok naše radosti

Prorok Sefanija živio je u VII. stoljeću pr. Kr. U to vrijeme Judeja je bila vazal Asirskoga carstva. U istom odnosu prema Asircima bile su i okolne države Amon, Filisteja i Moab.

Budući da asirska moć slabi svaka država nastoji se izboriti za što bolji položaj. Posljedica je da su dotadašnji saveznici postali neprijatelji Judeje.

U takvim okolnostima prorok proriče propast vanjskih neprijatelja i najavljuje konačnu radost jer je Bog izabrao Izraela kojega će osloboditi od neprijatelja.

Dosadašnje nevolje kazne su za grijeh. Bog je Izraela oslobodio od grijeha, stoga se treba radovati. Treba se radovati jer Bog će se nastaniti među Izraelcima kao jedini istinski kralj i spasitelj. I on sam će se radovati tebi pun veselja, obnovit će ti svoju ljubav, kliktat će nad tobom radosno kao u dan svečani!

Gospodin je blizu

Čini se da se u Pavlova omiljena zajednica u Filipima našla u neprilikama. Redak prije današnjeg čitanja, Pavao poziva na slogu Evodiju i Sintihu. Njihovom neslogom narušen je sklad, nestala je radost i nastala zabrinutost.

Pavao dvaput poziva na radost. Tu radost ne će postići uživajući u životnim blagodatima, traženjem vlastitih prava, osvetoljubivošću ili grubošću. Izvor radosti je u prihvaćanju Krista.

Tko prihvaća Krista prihvaća blagost, nesebičnost, neosvetoljubivost, i prestanak zabrinutosti. Radost i mir su plodi i znak prihvaćanja Krista.

A gdje sam ja?

Evandeoski ulomak može se podijeliti na dva dijela. U prvom dijelu opisuju se tri skupine ljudi koje dolaze Ivanu s pitanjem „Što nam je činiti“.

Prva skupina je mnoštvo, ne vjerske ili političke vođe, nego običan puk koji

prihvaća Ivanovu poruku. Kao znak obraćenja, Ivan ističe solidarnost. Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema ni jedne.

U drugu i treću skupinu spadaju oni koje narod smatra izdajicama i stoga ih mrzi. To su carinici, skupljači poreza za tuđince, a počesto i za vlastite potrebe. Nakon njih dolaze vojnici, vjerojatno Židovi u službi tuđinskoga kralja Heroda Antipe. Ni njima Ivan ne postavlja neostvarive zahtjeve. Od carinika traži da pravedno naplaćuju porez, a od vojnika da se pošteno odnose prema ljudima te da ni jedni ni drugi na štetu slabijih ne rade za vlastite interese.

U odgovoru na sva tri pitanja ključno je da je odnos prema bližnjemu znak

obraćenja ili grešnosti. Ivan ni od koga ne traži da ga slijedi načinom života. Ljudima savjetuje da u svome poslu, pozivu i mjestu gdje žive svoj odnos prema Bogu i prema bližnjemu usklade s Božjim zapovijedima.

U drugom dijelu, Ivan odgovara na ono što svi se u srcu pitahu nije li on možda Krist. Svojim slušateljima jasno govori da on nije Krist (Mesija). Ja vas, istina, vodom krstim, a Krist će krstiti Duhom Svetim i ognjem. Duh Sveti označuje božansko podrijetlo Onoga koji dolazi, a oganj znači da je on Sudac pozvan da vijačom pročisti gumno svoje i sabere žito u žitnicu svoju, a pljevu će spaliti ognjem neugasivim.

Priredio V. B.

Agostino da Lodi: *Ivan* Krstitelj, <https://angelusnews.com/>

Prvo čitanje: Sef 3, 14-18a

Gospodin će kliktati nad tobom radosno.

Čitanje Knjige proroka Sefanije

Klikći od radosti, Kćeri sionska,
viči od veselja, Izraele!
Veseli se i raduj se iz sveg srca,
Kćeri jeruzalemska!
Gospodin te riješio tvoje osude,
neprijatelje tvoje uklonio!
Gospodin, kralj Izraelov, u sredini je tvojoj!
Ne boj se više zla!
U onaj dan
reći će se Jeruzalemu:
Ne boj se, Sione!
Neka ti ne klonu ruke!
Gospodin, Bog tvoj, u sredini je tvojoj,
silni spasitelj!
On će se radovati tebi pun veselja,
obnovit će ti svoju ljubav,
kliktat će nad tobom radosno
kao u dan svečani!

Riječ Gospodnja

Otpjevni psalam: Iz 12, 2-3.4b-6

Kličite i radujte se jer je velik među vama Svetac Izraelov!

Evo, Bog je spasenje moje,
uzdam se, ne bojim se više,
jer je Gospodin snaga moja i pjesma,
on je moje spasenje.
I s radošću ćete crpsti vodu
iz izvorâ spasenja.

Hvalite Gospodina,
prizivajte ime njegovo!
Objavite narodima djela njegova,
razglašujte uzvišenost imena njegova!

Pjevajte Gospodinu jer stvorio divote,
neka je to znano po svoj zemlji!
Kličite i radujte se, stanovnici Siona,
jer je velik među vama Svetac Izraelov!

Drugo čitanje: Fil 4, 4-7

Gospodin je blizu!

Čitanje Prve poslanice Filipljanima

Braćo!
Radujte se u Gospodinu uvijek!
Ponavljam: radujte se!
Blagost vaša neka je znana svim
ljudima!
Gospodin je blizu!
Ne budite zabrinuti ni za što,
nego u svemu
-molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem-
očitajte svoje molbe Bogu.
I mir Božji koji je iznad svakog razuma
čuvat će srca vaša i vaše misli
u Kristu Isusu.

Riječ Gospodnja

Evandjelje: Lk 3, 10-18

Što nam je činiti?

Čitanje svetog Evandjelja po Luki

Uono vrijeme:
Pitalo je Ivana mnoštvo:
- Što nam je dakle činiti?
On im odgovaraše:
- *Tko ima dvije haljine, neka podijeli s
onim koji nema. U koga ima hrane, neka
učini isto tako.*
Dođoše krstiti se i carinici pa ga pitahu:
- Učitelju, što nam je činiti?
Reče im:
- *Ne utjerujte više nego što vam je
određeno.*
Pitahu ga i vojnici:
- A nama, što je nama činiti?
I reče im:
- *Nikome ne činite nasilja, nikoga krivo
ne prijavljujte i budite zadovoljni svojom
plaćom.*
Narod bijaše u iščekivanju i svi se u srcu
pitahu o Ivanu nije li on možda Krist. Zato
im Ivan svima reče:
- *Ja vas, istina, vodom krstim.
Ali dolazi jači od mene.
Ja nisam dostojan odriješiti mu remenje
na obući.
On će vas krstiti Duhom Svetim i
ognjem.
U ruci mu vijača da pročisti gumno
svoje i sabere žito u žitnicu svoju,
a pljevu će spaliti ognjem neugasivim.*
I mnogim je drugim pobudama Ivan
narodu navješćivao evandjelje.

Riječ Gospodnja

Što nam je činiti?

Krstiteljevo propovijedanje potreslo je savjest mnogih. Taj prorok pustinje glasno i jasno govorio im je ono što osjećaju u srcu. Trebaju se promijeniti, obratiti se Bogu, pripremiti se za Spasiteljev dolazak.

Zanimljivo je kako različite vrste ljudi pristupaju Ivanu Krstitelju i postavljaju mu isto pitanje: Što nam je činiti?

Odgovori Ivana Krstitelja razlikuju se ovisno o tome tko je postavljao pitanje.

On ima vrlo jasne ideje. On ne predlaže da u svoj život dodaju nove vjerske običaje. Ne traži od njih da ostanu u pustinji čineći pokoru. Ne razgovara s njima o novim pravilima.

Ne zaokuplja se uzvišenim teorijama ili dubokim motivacijama. Govoreći izravno, u najčišćem proročkom stilu, on odgovara mnoštvu: *Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema. U koga ima hrane, neka učini isto tako.*

A mi danas, što mi moramo učiniti da Krista dočekamo na njemu drag način?

Prije svega, pozvani smo prepoznati što se događa u našem okruženju, Crkvi i društvu. Nedostatak znanja o potrebama drugih prvi je uzrok naše pasivnosti. Trebamo prepoznavati i ne smijemo tolerirati laži ili prikrivanje istine. Moramo znati, u svojoj surovoj stvarnosti, patnju koja se nepravедno stvara u našoj sredini.

Nije dovoljno trčkarati okolo i nastojati biti velikodušan. Moramo malo po malo iskusiti što znači „postati siromašan“, dijeleći s najpotrebitijima ono na što smo navezani, a nije nam nije nužno za život

Trebamo misliti na one koji su zapali u stanje socijalne isključenosti, onima koji su ostali bez osnovnih uvjeta za život. Stati u obranu onih koji se guše u nemoći i nedostatku motivacije da prihvate život i budućnost. Stati u obranu onih koji iz različitih razloga trpe nepravdu.

Zanimljiv je i odgovor carinicima i vojnicima. Carinike opominje zbog njihove pohlepe i navade varanja ljudi. Vojnike poziva da prestanu zloupotrebjavati svoju moć iznuđivanjima i lažnim optužbama, te da ne mrmljaju zbog plaće.

Što je nama činiti?

Ivanovi odgovori vojnicima i carinicima na zgodan način govore, bez obzira kome se obraćao, o dva česta korijena naše grešnosti: posjedovanjem i moći. Današnje evanđelje nas poziva da preispitamo način na koji postupamo sa svojim posjedom i svojom moći: Jesmo li velikodušni ili pohlepni, zloupotrebljavamo li nad drugima svoju moć koju smo na neki način stekli ili nam je dana nečijom naklonošću? Razmislimo o odnosima prema djeci, supružniku, roditeljima, radnim kolegama...!

Posjedovanje i moć, kada se zloupotrebljavaju, udaljuju nas od Boga. Današnje evanđelje poziva nas da se preispitamo kako koristimo svoj posjed i svoju moć. Je li u skladu s onim što nam Bog, preko Ivana, poručuje?

U ovom za mnoge teškom vremenu pruža nam se prilika da svoj život pokršćanimo i budemo kršćanski, nadahnuti Kristovom ljubavlju, suosjećajni s potrebitima, ali i sa samim sobom. Ne dopustimo da nas išta odijeli od ljubavi Kristove.

Priredio V. B.

Pieter Bruegel Mlađi: *Propovijedanje Ivana Krstitelja* <http://www.4catholiceducators.com/>

Nedjelja *Gaudete*

Treća nedjelja došašća poznata je i kao nedjelja *Gaudete*. Obično je osam do trinaest dana prije Božića. Blizina Božića razlog je za radost.

Što je posebno u trećoj nedjelji došašća?

Kroz veći dio crkvene povijesti ova je nedjelja nazivana je “*Gaudete*” nedjelja. Tragove tog naziva, kao i samo došašće, nalazimo već u četvrtom i petom stoljeću. Došašće, kao priprava za Božić, izvorno je bilo, kao korizma pred Uskrs, četrdesetodnevno pokorničko vrijeme. Počinjalo je 12. studenoga, dan nakon spomendana sv. Martina iz Toursa, stoga je u povijesti poznato i kao *korizma svetoga Martina*. Nedjelja *Gaudete* bila je u sredini došašća i tako je bila svojevrsna adventska paralela *nedjelji Laetare*, koja označava sredinu korizme.

U nedjelju *Gaudete*, vrijeme iščekivanja Kristova dolaska mijenja svoj fokus. Za prva dva tjedna došašća, fokus se može sažeti u rečenicu: “Gospodin dolazi”. Počevši od nedjelje *gaudete*, može se sažeti u “Gospodin je blizu.”

Slavljenje nedjelje *Gaudete* podsjeća da nas Bog voli i da njegov dolazak iščekujemo s radošću.

Izraz „*gaudete*“

Riječ *Gaudete* dolazi iz latinskog jezika. To je imperativ glagola *gaudeo* - *gaudete*, *radujte se!* Otuda i latinska riječ za radost *gaudium*. *Gaudete* je preuzeto iz ulazne Antifone: „*Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se! Gospodin je blizu*” (usp. Fil 4,4-5). Došašće je vrijeme radosnog iščekivanja i željne pripreme za svetkovinu Božića.

Više je razloga za radost.

Radost je u iščekivanju godišnje proslave Božića, ali i radosti na sjećanje na Isusovo rođenje na prvi Božić. Radost je u važnosti njegova rođenja, rođen je da spasi ljude od njihovih grijeha (Mt 1,21b).

Radost se proteže i u iščekivanju njegovog drugog dolaska, bilo po okončanju našega ovozemaljskoga života, bilo na kraju svijeta, po ispunjenju vremena kada će njegovi vjerni dobiti vijenac pravednosti (2 Tim 4,8) mjesto u Očevoj kući (Iv 14,2) i u vječnosti prebivati s Bogom, anđelima njegovim i svetima.

Liturgijsko ruho

Svećenik obično nosi ružičasto liturgijsko ruho jer ta boja predstavlja radost. Ružičasta boja liturgijskog ruha može vidjeti samo na nedjelju Gaudete i nedjelju Laetare. Treća svijeću adventskom vijencu također je ružičaste boje.

Ljubičasta boja koja simbolizira pokoru ostaje „službena“ boja za vrijeme Došašća, uključujući i Treću nedjelju, jer cijeli Advent ima pokornički ton, vrijeme kada se treba odreći grijeha i biti u stanju milosti za Božić. Nedjelja Gaudete nudi kratki predah da se usredotočimo na nadolazeću radosnu proslavu Kristova rođenja.

Molitve

Molitve u Rimskom misalu na Treću nedjelju došašća prenose radosnu poruku. Ulazna pjesma poziva: „Radujte se u Gospodinu uvijek!..“ O neposrednosti Božića govori se u Zbornoj molitvi: “Bože, ti vidiš: mi s vjerom očekujemo Blagdan rođenja Gospodnjega. Molimo te da nam bude događaj spasenja te ga radosno proslavimo svečanom službom hvale”. U Misnom Drugom predslavlju došašća govori se: „On nam daje da se unaprijed radujemo otajstvu njegovog rođenja da nas zateče budne u molitvi i raspjevane njemu na slavu.“ Pričesna Antifona sadrži radosnu poruku: „Recite preplašenim srcima 'Budite

jaki, ne bojte se! Evo Boga našega, dolazi da nas spasi!“ (usp. Iz 35,4). Dva zaziva u Svečani blagoslov u došašću odnosi se na radost. Drugi zaziv glasi „U borbi života dao vam Gospodin radosnu nadu i djelotvornu ljubav“, a treći: "Sada se pobožno radujete dolasku Otkupitelja koji je uzeo naše ljudsko tijelo..."

Čitanja

Čitanja iz Svetoga pisma za treću nedjelju došašća, godina C, puni su poziva na radost.

Prvo čitanje potiče:

*„Klikći od radosti, Kćeri sionska,
viči od veselja, Izraele!*

Veseli se i raduj se iz sveg srca,...

Gospodin, kralj Izraelov, u sredini je tvojoj!“ (Sef 3, 17).

Refren za Pripjevno psalma psalam počinje: "Kličite i radujte se jer je velik među vama Svetac Izraelov!", a prva strofa dodaje:

*„I s radošću ćete crpsti vodu
iz izvorâ spasenja.“* (Iz 12,3).

Drugo čitanje ponavlja ulaznu antifonu, „Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se! Gospodin je blizu“ (Fil 4,4).

U evanđelju Ivan Krstitelj radosno najavljuje : „*Ali dolazi jači od mene*“ (Lk 3,16).

J.R.R. Tolkien – tajni agent kršćanske objave (2):

Gospodar prstenova - trijumf milosti

Članak Danka Kovačevića: *J.R.R. Tolkien - tajni agent kršćanske objave* izvorno je objavljen na portalu: www.bitno.net

Prenosimo ga s odobrenjem uredništva.

Nastavljamo naše putovanje kroz Tolkienovo Međuzemlje (engl. middle-earth - prostor borbe, srednji teritorij između sila dobra i sila zla) knjigom Gospodar prstenova. To je Tolkienovo najpopularnije djelo, pa ćemo mu stoga posvetiti najveću pozornost.

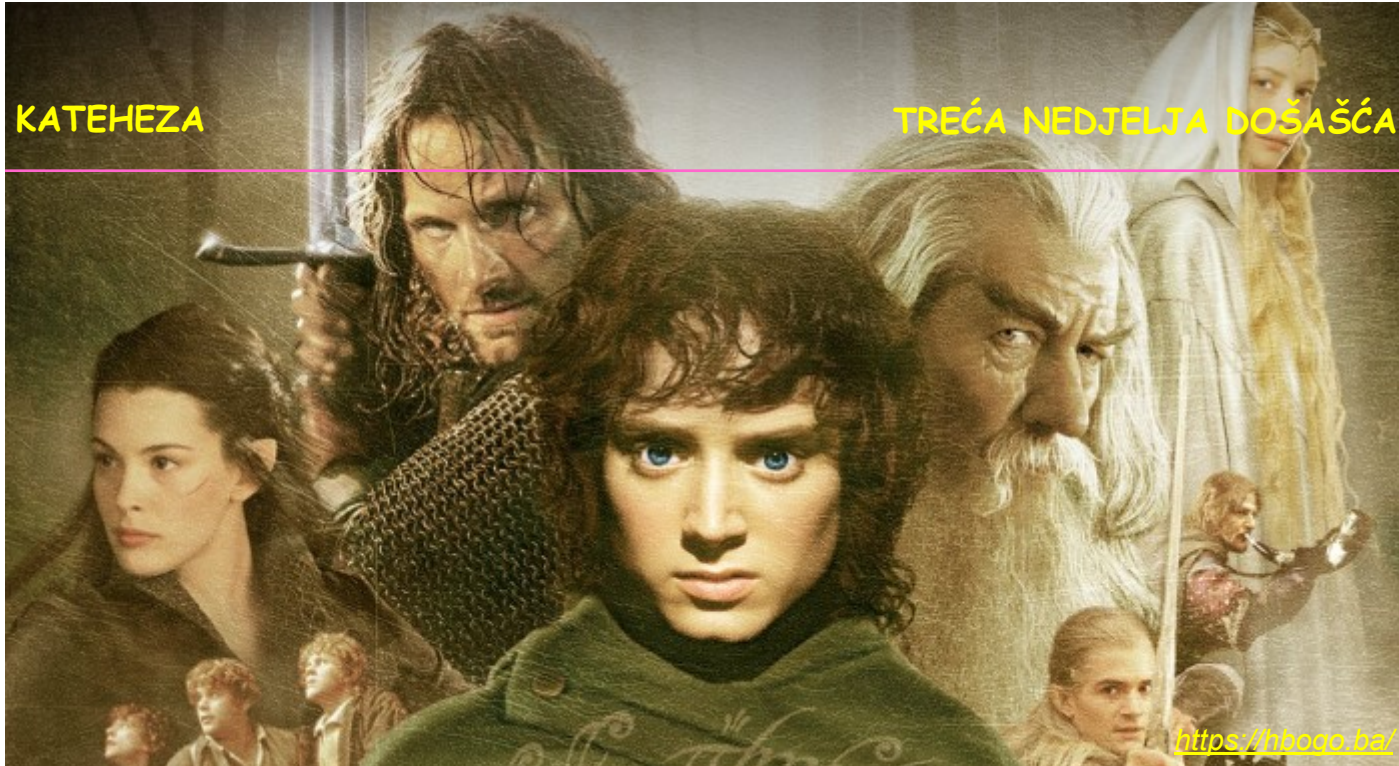
Ovdje pretpostavljamo da ste pročitali knjigu ili gledali istoimenu filmsku trilogiju (ili oboje). Prisjetimo se: Prstenova družina kreće na put iz Rivendela 25. prosinca. Božić je početak crkvene godine, početak hoda s Kristom. Prije dolaska u Rivendel, hobiti žive u mraku neznanja, učmalosti i samodostatnosti Shirea. *Na putu do Rivendela*, prolaze kroz iskustvo došašća; kroz mnoge nevolje oni „pripravljaju put Gospodinu i poravnjuju mu staze„ (usp. Mk 1, 1-8) u svome srcu i razumu. U Rivendelu slušaju navještaj (Elrondov koncil), istinu o svijetu, povijesti, sudbini. Spoznaju da je svijet u trajnom ratu protiv Sotone (Sauron je subkreativna slika palog anđela) i sila zla (usp. Ef 6,10; Pt 5,8). Shvaćaju da moraju zauzeti stav, izabrati stranu i krenuti na put s osobnom borbom i zadaćom. Dobivaju poslanje u službi zajednice. Prozvani su slika Crkve (grč. ekklesia - skup, koncil, oni koji su prozvani). Crkva je Mistično tijelo, duhovni organizam, družina.

Ali gdje je u družini sama Glava, Krist?

On je *skriven unutar tri* lika, kroz tri svoje dimenzije.

Frodo je slika Krista svećenika (usp. Heb 4,14). On preuzima na se križ uništenja grijeha (Sauronov prsten) i nosi ga prema svojoj Kalvariji (Planina Usuda u Mordoru) gdje ulazi u planinu nad užareno vulkansko grotlo (silazak nad pakao; usp. Mt 12,40, Rim 10,7; Ef 4,9.). Na putu mu pomaže njegov *Šimun Cirenac*, hobit Sam Gamgee. Frodo podnosi muku i prolazi kroz iskustvo slično „tamnoj noći“ (po uzoru na karmelićansku duhovnost sv. Terezije Avilske i Ivana od Križa) kad mu otkažu osjetila (ne sjeća se okusa hrane ni dodira vode, ni vjetra ni stabala ni cvijeća; ni mjeseca ni zvijezda; „gol je u mraku“).

Aragorn (ime znači: kraljevsko stablo, od kraljevske loze) je slika *Krista kralja* (usp. Iv 18, 36-37). On je vođa i pripadnik drevnog soja ljudi, *dunedaina* („ljudi sa Zapada“ – katoličanstvo je religija Zapada). Tih ljudi je u Međuzemlju ostalo jako malo i tu žive kao šumari. Šuma je „Božji puk, narod Njemu stečen“ (usp. 1 Pt 2, 4-9). Ona je Tolkienova slika biblijske slike stada, a šumar je slika biblijske slike Dobrog pastira (usp. Iv 10,11-18). Nisu li oboje slika današnjeg „alter Christusa“ – župnika ili redovnika, malobrojnih (kao i dunedaini) i na oko čudnih, često predmeta izrugivanja zbog teškog nerazumijevanja njihove uloge i neshvaćanja opasnosti ovoga svijeta koje

skriveno vrebaju na “šumu” i “stado”. Budno pazeći i bdijući kao „lav iz plemena Judina“ (usp. Otk 5,5; nekad se vjerovalo da lavovi spavaju s jednim okom otvorenim), Aragorn nije naočit (*Zagonetka o Strideru*) i ljudi ga gledaju kao čudaka (usp. Iz 53,2-3). On je predvodnik vojske Dobra u ratu protiv sila Zla (usp. Jr 23,5). Na tom putu on „prolazi dolinom smrti ali zla se ne boji „(usp. Ps 23) dok korača Stazama Mrtvih. Iz tog silaska nad pakao izlazi pobjedonosno a slijedi ga vojska mrtvih, „vjerolomnici“ (oslobođene duše iz čistilišta). *Ruke*: kraljeve ruke su iscjeliteljske. Kao što Krist liječi bolesne i čini čuda, Aragorn se nakon sumraka kriomice u tajnosti i poniznosti uvlači u kuće liječenja i polaganjem ruku ozdravlja ranjenike. Uskoro mu dovode bolesnike iz čitavog grada i on liječi cijelu noć (usp. Mk 1,32-34; Mt 12:23) da bi se u zoru iskrao natrag u osamu, a glas o njemu proćuo se po čitavoj okolici (usp. Mk 1,28). Vilenjaci mu daju nadimak *Envinyatar* (Obnovitelj). Krist kralj obnavlja (usp. Iz 43,19a; Otk 21,5). Slika je to sakramenta bolesničkog pomazanja. U konačnici, kao Krist kralj, pobjeđuje i vlada za vijeke vjekova. Na svojoj krunidbi, Aragorn pjeva: „*Et Eärello Endorena utúlien; Sinome maruvan ar Hildinyar tenn' Ambar-metta*“. (prevedeno s vilenjačkog, znači: “Dođoh preko velikog mora u Međuzemlje. Na ovom ću mjestu prebivati ja i moji nasljednici dok je svijeta i vijeka.”) Ali njegova krunidba samo je uvod u jedan još

veličanstveniji događaj: svadba, vjenčanje Kralja i njegove zaručnice Crkve (Arwen); kao u knjizi Otkrivenja (usp. Otk 19,7). Arwen ima nadimak *Undomiel*, što znači „zvijezda Danica“. To je atribut njezina zaručnika (Krist) a tako i nje same (Crkve). Vjenčanje se događa u Minas Tirithu, Bijelom Gradu (Jeruzalem; usp. Otk 21). U njemu raste kraljevsko stablo, „telperion“, (Aragornov stijeg), slika stabla života zasađenog u rajskom vrtu Edenu (usp. Post 2,9). Aragorn iskazuje etiku ljubavi i kršćanski kozmopolitizam kada poraženima (ljudi koji su se borili na strani Saurona i sila zla) oprašta bezuvjetno i daje mogućnost nastavka slobodnog života u njihovim krajevima. Desetljećima kasnije, dok je još u snazi, Aragorn prepušta tron svome sinu i odlazi u smrt svojevrijedno. On “odlazi od svoje volje i vraća dar života slobodno”, kao i Isus (Iv 10,17-18). Onima koji su ga gledali položenog na smrtnom odru u čudu se činilo “da su se u njemu stopile mladenačka dražest, muževna srčanost i staračka mudrost i veličajnost... slika i prilika sjaja ljudskih kraljeva usred nepomućene slave prije loma svijeta”. Zar ne stječemo sličan dojam kad obilazimo odre svetaca i blaženika (sjetimo se Stepinčeva odra u zagrebačkoj katedrali)? Nije li ovo slika onog što i sami iščekujemo - obnovljenog edenskog čovjeka prije pada i još više, naše preobražene egzistencije na kraju vremena u općinstvu svetih?

Gandalf je slika Krista proroka (usp. Dj 3,22-23). Vilenjaci ga zovu Mithrandir (sivi hodočasnik). On podučava sve oko sebe, tumači povijest, vidi dalje i bistrije u budućnost i duhovni je vođa družine. I dok je Abraham prinio žrtvu Jahvi na brdu Morija, Gandalf se žrtvovao za družinu u pećinama Morije. Ušao je u duel s Balrogom, slugom i prorokom Sotone, i pao u bezdan. Ali bezdan doziva bezdan (usp. Ps 42). Gandalf, kao slika sluge Jahvina, uzdignut je na novi život (usp. Iz 52,13). Sivi hodočasnik postaje Bijeli Jahač (usp. Otk 19:11). Njegov štap i palica njegova utjeha su mnogima (usp. Ps 23,4). On njime tjera demone (ozdravljenje Theodena i progon Nazgula pred Minas Tirithom). Na mostu u Moriji Balrogu se predstavlja kao sluga „tajne vatre“. Nosi prsten Naryu, prsten vatre. Taj prsten mu je dao Cirdan Brodograditelj u Sivim Lukama sa zadatkom da, kao prorok, „zapali srca ljudi u svijetu koji se hladi“. Ta vatra srca ima dvije osobine: svjetlost (istina) i toplinu (ljubav). Goriš a ne izgaraš, kao Jahvin gorući grm. Vatra kojom izgaraju Balrog i Sauron nije takva. Sotona može samo iskriviti stvoreno ali ne i stvarati. On je samo *artifex*, a ne *Creator*. Stoga je njihova vatra nakaradna. Ta vatra konzumira i ne svijetli. Obojica su tamni i vrući na dodir, jer im nutrina gori vatrom vječne frustracije i paklenih muka zbog neuspjele i zlonamjerne imitacije stvaranja (*Creator* - Bog Stvoritelj). Njihovoj vatri, jer je nižeg reda (*artifex*), potrebna je tvar, stvorenje kao gorivo da bi se održala. A to gorivo postaju u svojoj zloći oni sami. Ta vatra je zapravo sjena.

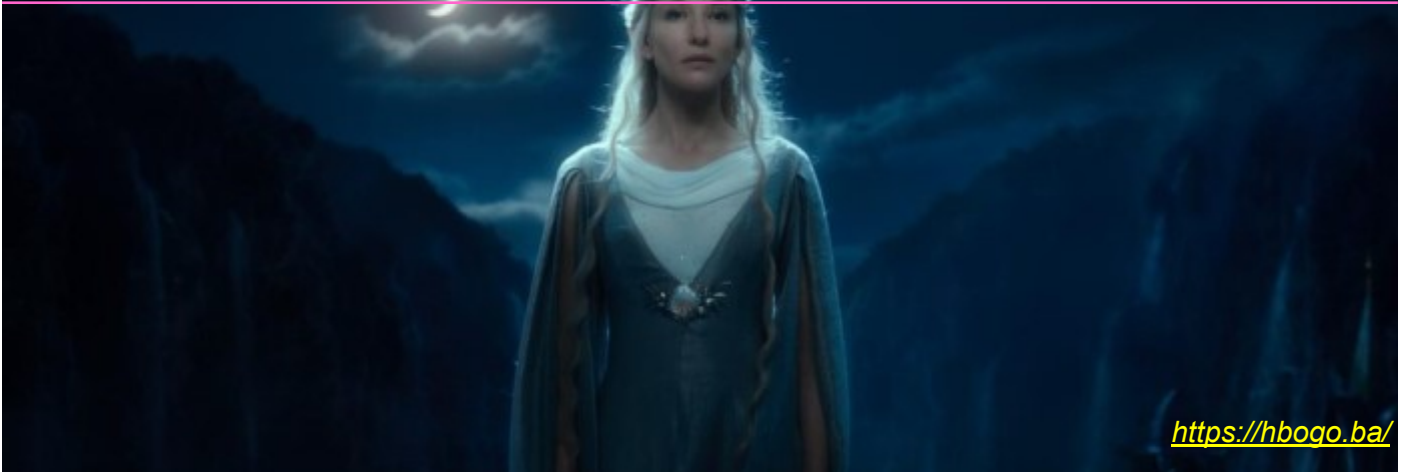
Nakaradni su i Orci. Nekoć vilenjaci, pali su pod vlast Saurona koji ih je iskvario i nagrdio. Njihova ružnoća samo je simbol i odraz one dublje nutarnje ružnoće, iskvarenosti karaktera i duše. Oni su moralne nakaze.

Ostale rase u Međuzemlju čine *hobiti patuljci, vilenjaci i ljudi*. Ove rase su diferencirana subkreacijska slika ljudskog roda primarnog svijeta.

Hobiti su slika prostodušnosti, nevinosti, poniznosti i skromnosti. Oni su „ludi ovog svijeta koje izabra Bog“ (usp. 1 Kor 1, 26-31). Frodo postaje nositelj Prstena riječima: „ja ću odnijeti Prsten, iako ne znam put.“ Pouzdaje se u providnost. Ali i on kao da je ranjen istočnim grijehom. Na samom kraju puta ne uspijeva činiti ono što želi i ostvariti svoju zadaću (usp. Rim 7:18-19). Međutim, Bog nikog ne testira iznad njegovih granica (usp. 1 Kor 10,13). Frodo je ranije, kao i njegov ujak Bilbo, pokazao samilost prema Golumu. I tada, pod svodovima Sammath Naura doživljava ostvarenje petog blaženstva (usp. Mt 5,7). Milost s visina dovršava njegovu zadaću. Proviđa mu Goluma (simbolični prikaz utjelovljenog grijeha Hobita) koji dovršava uništenje Prstena i samog sebe. Bog djeluje i kroz pogreške svojih stvorenja i opet sve izvodi na dobro. To je trijumf milosti.

U središtu Tolkienove priče je motiv *eukatastrofe*. To je riječ koju je sam Tolkien, kao vrstan lingvist, skovao (grč. „dobra katastrofa“, katastrofa s naglim obratom). Po uzoru na stvarnu, centralnu eukatastrofu ljudske povijesti: Kristovo uskrsnuće. Upravo kad se čini da je sve izgubljeno, božanskom milošću i providnošću sve izlazi na dobro. Vojska zapada je spašena iz beznađa već izgubljene bitke protiv nadmoćnog neprijatelja uništavanjem Prstena. Frodo je spašen providnošću, na krilima orlova (usp Iz 40, 26-31). Kasnije, on nosi kamen bijel kao zvijezdu (usp Otk 2,17).

Mordor (slika pakla) je uništen, Sauron upropašten, a grijeh (prsten) zatrt na dan 25. *ožujka*. Upravo na blagdan Blagovijesti kad

<https://hbogo.ba/>

je Marija svojim "Fiat" „đavlu silu svu slomila“. Svoj „fiat“ izrekli su svi članovi družine, pa i sami Boromir. U trenutku svoje smrti on priznaje za svog kralja Aragorna, ispovijeda mu svoje grijehе. Aragorn ga umiruje, kao da mu daje održеšenje ("budi s mirom, sine gondorski") i Boromir, pomiren, izdahne na njegovim rukama. No hobiti imaju i svoju napast. Ona je u ravnodušnosti, epikureizmu života. Smisao života postaje odsutnost bilo kakve patnje i boli. Hedonizam. Zatvorenost u svoj mali krug (Shire) i nebriga za svijet. Nezanjanje i ignorancija.

Patuljci su na neki način simbol one radne dimenzije ljudskog života (homo faber). Marljivi poduzetnici i obrtnici, oni u svojim radionicama u znoju lica svoga (usp. Post 3,19) obrađuju metal i drago kamenje, plod zemlje radom ruku svojih. I upravo tu se krije njihova napast. Napast bogatstva. Želja za imanjem. U toj želji ponekad odu toliko daleko da ne primjećuju ništa drugo osim svoga blaga i to im pomućuje razum (usp. Pnz 8,18; Lk 12,15; 1 Tim 6,9). A to blago je propadljivo (usp. Mt 6,19-21) i lako se izgubi (zmaj Smaug).

Vilenjaci su na neki način simbol one umjetničke dimenzije ljudskog života (homo ludens). Prema izrazu iz Knjige Postanka, svakomu je čovjeku povjerena zadaća da bude *stvaratelj vlastita života (artifex)*. U određenom smislu čovjek od života treba napraviti umjetničko djelo, odnosno remek-djelo. Bezbroj puta biblijska je riječ postala slikom, glazbom, poezijom, prizivajući umjetničkim jezikom otajstvo "Riječi koja je postala tijelom". Upravo to u Tolkienovu

svijetu rade vilenjaci. Vide ljepotu Božju u stvorenju. Oni su zaštitnici mudrosti, predaje. Poezije, povijesti, legendi. Slikari i graditelji. I sami lijepi, često upadaju u tu svoju osnovnu napast. Napast ljepote. Ljepota je, naime, uvijek bila doživljena kao jedna od privilegiranih poveznica između čovjeka i božanskog. Nema religije koja nije svoja iskustva iskazivala i kroz umjetnička traganja za ljepotom. Za Isusa je rečeno da je „najljepši od sinova Adamovih“ (usp. Ps 45). Ali kad se od ljepote ovoga svijeta radi idol, onda to vodi u propast. Ljepota i umjetnost ne smiju biti idolima, oni su samo most do Boga.

Vilenjaci su previše navezani na ljepote ovoga svijeta, čije obličje prolazi (usp. 1Kor 7, 29-31). Zato su nostalgичni, tužni, žive od sjećanja. Koliko danas ima takvih ljudi u umjetnosti. Ljudi okrenutih unatrag. I naši stari (ljudi treće životne dobi) često padaju u tu napast da se okreću unatrag, žive od lijepih sjećanja. Ali to nije život čovjeka kršćanina, koji uvijek treba gledati ispred sebe, na život vječni koji ga tek iščekuje.

Rasa ljudi, stoga, „što zarana mrije“ (proslav knjige), okrenuta je unaprijed. Oni su svjesni svoje smrtnosti i ona im je, ispravno shvaćena, zapravo dar a ne prokletstvo. Svaki trenutak može im biti posljednji i u tome se krije ljepota života. I tajna svetosti. Ali smrtnost ima u sebi jednu veliku napast za čovjeka. Napast moći. Tolkien sam za svoje djelo kaže: "...ono govori o smrti i želji za besmrtnošću. To je najveći dokaz da je ove knjige napisao upravo čovjek." Poznata nam je znamenita izreka engleskog lorda Actona iz 1887.

godine: „Moć kvari, a apsolutna moć kvari apsolutno. Veliki ljudi su gotovo uvijek i loši ljudi...” Tolkien to slikovito prikazuje likovima Prstenovih Utvara. Nekoć veliki ljudski kraljevi, zaslijepljeni željom za moću, primili su od Saurona (pali anđeo) prstenove moći i postali robovi njegove volje (usp. 2 Sol 2, 9-12). Dug život je lažno rješenje. To na vlastitoj koži dobro osjeća Bilbo kad uoči svog 111. rođendana (živi dugo jer posjeduje Prsten Vladar) Gandalfu kaže da se osjeća “rastegnuto kao maslac, razmazano pretanko na previše kruha”. Vječni život se ne stječe ekstenzijom vremena nego njegovom transcendencijom, nadilaženjem. Jedini način da nadiđemo vrijeme je prolazak kroz smrt. Upravo ono čega se čovjek najviše boji, to ga spašava. Spašava ga jer je kralj ljudi prošao “Stazama mrtvih” i mi ga samo trebamo slijediti. Vrelo života nije u instrumentalizaciji i podređivanju čovjeka i stvorenja svojoj osobnoj volji nego u „polaganju života svoga za prijatelje svoje“ (usp. Iv 15,13). Aragorn to shvaća i postaje kraljem (usp. Heb 2,14-18) a Nazguli ne. Oni propadaju, zajedno s uništenjem izvora njihove zgrnute moći (Prsten Vladar).

Koncentracija moći i podređivanje drugih svojoj volji sama je srž onoga što Sauron čini a to je *magija*. Grijeh oholosti. Magija stvara prstenje moći; magija stvara monstrozne kreature (uruk hai, nazguli, čudovišna leteća bića, konji, trolovi), iskvarene ljude (nazguli, Sauronova Usta, istočnjaci iz Harada). Magija je obećanje moći ljudima. Odogoda smrti. Utjelovljenje magije je Prsten Vladar. Onaj tko ga nosi upao je u krajnju *oholost*. Zajednica za njega više ne postoji. Postaje *nevidljiv*. Uništeni su mu svi prirodni ljudski odnosi i identitet. Postaje nevidljiv svijetlu istine i sakriva se od nje u mrak Maglovitog Gorja (Golum) ili Barad dura (Sauron). Magija je

subkreacijska slika onoga što Tolkien prepoznaje kao veliko zlo suvremenog svijeta - zloupotreba *tehnologije*. Tu zloupotrebu Tolkien je najbolje osjetio na vlastitoj koži kao vojnik na fronti Prvog svjetskog rata. Horror koji se spuštao na ljude i sijao smrt kroz avione, tenkove, topove, mine, bacače plamena, strojnice. Horror uništavanja engleskog krajobraza i prirode mašinom industrijalizacije. Magija kroz tehnologiju vodi dominaciji i tiranskoj reformi stvorenja Ova magija (čitaj: zloupotreba tehnologije) i danas je aktualna. Horror manipulacije ljudskim životima medicinskom tehnologijom (genetski inženjering, manipulacija embrijima). Stvaraju se suvremeni Orci. Hladni rat zapravo nikad nije završio. Naoružavanje raste. Sve više nacija ima nuklearno naoružanje.

Kao što Sauron zloupotrebljava *palantir* i tako obmanjuje ljude i pomućuje im razum (Saruman, Denethor), tako i suvremeni mediji priopćavanja (TV, Internet, tisak) plasiraju pristrane, nepotpune i netočne informacije ljudima. Svijetom želi zavladatai oligarhija moćnih.

Ali ovakva moć ne može potrajati. U konačnici, jedina prava moć je ona koju imamo ne nad drugima, nego nad samim sobom. Vladar koji prvo vlada nad samim sobom je sposoban zastupati svoje podanike. On ne nameće svoju volju već služi i volja njegovih podanika tada cvjeta i podržava ga. Takav vladar zaslužuje i dobiva ljubav svoga naroda. On je Krist, u liku kralja Aragorna (Fil 2,6-11).

I priroda, kao i u knjizi (pobuna Enta) uzvraća udarac (u našem svijetu to su uragani, poplave, požari). Ovdje se očituje Tolkienova *franjevačka duhovnost. Ekološka svijest*. Ponajviše u liku Radagasta Mrkog, koji je subkreacijska slika sv. Franje

Asiškog. Upravo je život sv. Franje putokaz pravom pristupu prirodi. Priroda prestaje biti predmet poganskog štovanja, božanstvo sama po sebi i postaje ono što jest - putokaz k pravom, živom Bogu. Kao takva vrijedna je naše pažnje i možemo joj se vratiti obnovljeni i stopiti se s njom videći sućutno *kroz nju* Božju prisutnost u svemu stvorenom.

Tehnologija (magija) nas neće i ne može spasiti. To je ono što je Goethe rekao u Faustu, i što je George Lucas odjenuo u moderno ruho (*Ratovi zvijezda*). Naši laptopi, Iphone uređaji, automobili nisu dovoljni. Moramo se osloniti na svoju intuiciju, na svoje istinsko biće.

Ali nije ni tehnologija (magija) uvijek po sebi loša (Gandalf). Ona nam može priskočiti u pomoć kada je potrebno. Čovjeku je dana da je koristi mudro, na izgradnju sebe i stvorenja. Ona je tu da služi a ne da bude gospodar. Ona može biti ne samo u funkciji korisnog nego i onog lijepog, *estetskog*. To se izvrsno vidi i na primjeru samog filma *Hobit*. Kao što je Tolkien spojio mit i Objavu u svojoj knjizi književnom tehnikom *mythopoeije*, tako je Peter Jackson korištenjem najmodernije filmske tehnologije (*high frame rate*) spojio *mit* i *stvarnost*. Dok gleda ovaj film, kino posjetitelj stječe takav dojam realnosti kao da je i sam dio priče. Kao da je ona dio naše osobne svakodnevice i čeka nas, tu negdje iza kuta, u našem kvartu.

Ako je *Rivendel* bio postaja na putu družine (Crkve) na kojoj su stekli milost (sakrament) krštenja (spoznaja svjetla istine i brisanje Istočnog grijeha - Frodo je iscijeljen od uboda Nazgula), onda je *Lothlorien* postaja na njihovu putu koja je slika sakramenta *krizme* (potvrde). Naime, svaki član družine prstena tamo se okrepljuje i potvrđuje u svom poslanju.

Dobiva prigodni dar – materijalni i duhovni (savjet i informacija). Dar providnosti, koji ih osnažuje u njihovu poslanju i zadaći. To je slika darova Duha Svetoga. Darove dobivaju iz ruku Galadriel. Ona je posrednica milosti - „mediatrix“, marijanska figura.

Na putu se družina okrepljuje *lembasom*, vilenjačkim kruhom koji i u malim količinama daje neobičnu snagu i izdržljivost tijela i duha kad se jede na prazan želudac. Taj vilenjački kruh je slika pričesti. Ovo je subkreacijska slika ljudi kao što su sv. Franjo Borgia i Theresa Neumann, koji su živjeli isključivo od pričesti. Tolkien je i sam zagovarao i prakticirao svakodnevnu pričest. Krunidba kraljeva, davanje zakletvi, brak, spomendani; sve su to događaji koji imaju euharistijski karakter a dio su Tolkienova sekundarnog svijeta.

Po završetku misije i Sauronovoj propasti, Frodo ne ostaje dugo u Međuzemlju. Ništa ga više ne veže za ovaj svijet (usp. 2 Tim 4,7-8). On, kao slika Krista svećenika, u stanju *celibata* napušta obale ovoga svijeta i odlazi lađom (slika Crkve) na krajnji Zapad (Valinor) - Nebo. Sam Gamgee, s druge strane, ženi se i stvara vlastitu obitelj jer ima mnogo toga još za učiniti, vidjeti i voljeti na ovom svijetu. Obitelj je temeljna stanica društva. Kućna Crkva. Njegovim povratkom obitelji, u ritam svakodnevice koji rađa svece, završava ovo čudesno putovanje po Međuzemlju Trećeg Doba.

U sljedećem članku o Tolkienu i Objavi proširit ćemo vidike. Osvrnut ćemo se na Tolkienovu kozmogoniju i odraz starozavjetne poruke Objave unutar sekundarnog svijeta mita u knjizi *Silmarillion*.

Mali vjeronaučni leksikon

Kršćanstvo

Filozofija

Dok kršćanska teologija polazi od svetopisamske objave te je nastoji sustavno izložiti, filozofija polazi od naravne spoznaje ljudskog razuma. Pošto se kršćanstvo unutar grčko-rimskog svijeta na samom početku srelo s grčkom filozofijom, njemu se neizbježno nametnuo odnos vjere i razuma, objave i filozofije, naravi i nadnaravi, slobodne volje i predestinacije te mogućnost ljudskog razuma da dokaže postojanje Boga i besmrtnost ljudske duše.

Za ranokršćanske apologete (Justin, Klement Aleksandrijski, Origen) objava se na svoj način zbiva i u filozofiji pa su grčki filozofi (Sokrat, Platon, Aristotel, stoici) preteče kršćanstva. Tim je apologetima filozofija hermeneutička znanost koja omogućuje dublje poimanje objave i vjere.

U otačkom razdoblju (Augustin, Grgur Nazijanski, Grgur Niski) u metafizičkim će razmišljanjima prevladati platonistički i neoplatonistički utjecaj, a u etici stoički.

U srednjovjekovnoj kršćanskoj filozofiji (skolastika) prevladat će aristotelizam (Anselmo Canterburvjski, P. Abelard, Albert Veliki, Toma Akvinski, Duns Skot, W. Occam), a skolastička će filozofija, osobito tomizam, biti obilježje katolicizma. Filozofija je bila u službi teologije (*ancilla theologiae*).

U novom vijeku filozofija se osamostaljuje (R. Descartes), a religiozni kršćanski mislioci (Malebranche, Pascal, Leibniz) tragaju za novom apologetikom i teodicejom u susretu s novovjekovnim skepticizmom, deizmom i ateizmom.

U devetnaestom stoljeću dolazi do buđenja ruske pravoslavne religiozne filozofije (F. M. Dostojevski, V. S. Solovjov), a protestant S. Kieerkegaard nagovještuje kršćanski egzistencijalizam i personalizam

U dvadesetom stoljeću (M. de Unamuno, G. Marcel, E. Mounier, K. Jaspers, P. Tillich, N. Berdja-jev), uz službeni neotomizam u katoličku filozofiju prodiru i neskolastičke metode (M. Blondel, Ch. Péguy, E. Mounier).

Sveta Lucija

13. prosinca

Bazilika San Apollinare Nuovo u Raveni : *Sveta Lucija u povorci svetica*, <https://prigorski.h>

Kad se očekuje kralj, piše veliki promicatelj liturgije Pijo Parsch, – *onda njegovi službenici odlaze u pozadinu.*

Advent je vrijeme očekivanja velikoga Kralja Isusa Krista. Stoga je obnovljeni kalendar uklonio iz adventskog bogoslužja neke svece. Sveta Lucija je ipak ostala. To znači da je ona važna osoba u svijetu svetih. Rimski kanon ili prva euharistijska molitva spominje je poslije pretvorbe. Ušla je i u Litanije sviju svetih. Božji narod je zaziva u očnim bolestima.

Kod nas se osobito štuje u Dubrovniku, gdje ima oltar u crkvi Svetoga Vlaha. Kripta splitske katedrale posvećena je ovoj svetica.

Štovanje je vjerojatno došlo iz Venecije gdje se nalaze svetičine relikvije. Od Svete Lucije do Božića ima samo još 12 dana. Lucijino ime znači »svijetla«. Ona kao da na neki način već naviješta veliko svjetlo božićne noći. U našem narodu vlada uvjerenje da će naredne godine biti u pojedinim mjesecima onakvo vrijeme kakvo je kroz 12 dana od Svete Lucije do Božića.

O životu svete Lucije znamo samo malo pouzdano. Ona je jedna od posljednjih žrtava velikog progonstva za cara Dioklecijana. Jedan natpis iz katakombi sv. Ivana u Sirakuzi na otoku Siciliji jamči nam njezinu povijesnu egzistenciju, a blagdan joj se već spominje u godini 400. Kao o mnogim drugim svecima, tako je i o njoj kasnije nastala legenda koja joj stavlja na usta ove lijepe riječi što krasno odgovaraju jednoj kršćanskoj djevici: »Kad čisto živim, tijelo je moje stan Duha Svetoga!

Razjaren poganski mučitelj zagrožio joj se na to: »Dat ću te otpremiti u kuću bludnica da ti bude oskrvnjena čistoća i onda ćete ostaviti tvoj Duh Sveti.« A mudra je djevica odgovorila: »Ako mi budeš na silu oduzeo čistoću, moja duša neće biti oskrvnjena, nego ću imati na nebu dvostruku krunu. Grijeh je samo ono što čovjek učini slobodnom voljom.« Bog je sačuvao pred poganima djevičanstvo svoje službenice. Krvnik ju je probo mačem. Zato je umjetnici rado tako i prikazuju. U Sirakuzi nalazi se glasovita stara bazilika Sv. Lucije kamo još i danas mnogi hodočaste

NAŠI POKOJNI

PERA ŠNJARIĆ,

PU ličko - senjska, Čanak, 10. prosinca 1991.

DAMIR BABUK,

PU virovitičko - podravska, Pakrac, 11. prosinca 1991.

SLAVKO JAGARINAC,

PU virovitičko - podravska, Pakrac, 11. prosinca 1991.

ZLATKO KLIČEK,

PU bjelovarsko - bilogorska, Prekopakra, 11. prosinca 1991.

PETAR RANOGAJEC,

PU bjelovarsko - bilogorska, Velika Barna, 11. prosinca 1991.

DAMIR SALOPEK,

PU virovitičko - podravska, Pakrac, 11. prosinca 1991.

DARKO STRUGAR,

PU virovitičko - podravska, Pakrac, 11. prosinca 1991.

DAMIR AUGUSTINOVIĆ,

PU brodsko - posavska, Suicid, 12. prosinca 1991.

ŽELJKO RAF,

PU sisačko - moslavačka, Gračanica, 12. prosinca 1991.

MILAN MRLA,

PU ličko - senjska, Čanak, 12. prosinca 1991.

DAMIR ŠOŠA,

PU zadarska, Kruševo, 12. prosinca 1991.

JUSUF ZULIĆ,

PU istarska, Moščenica, 14. prosinca 1991.

STJEPAN OREČIĆ,

PU zagrebačka, Donja Kupčina, 15. prosinca 1991.

ALEN BRUKETA,

PU zadarska, Zemunik, 16. prosinca 1992.

DRAGAN ŽUNIĆ,

PU zadarska, Velebit, 16. prosinca 1992.

IVICA LESAR,

PU karlovačka, Cetingrad, 18. prosinca 1991.

POČIVALI U MIRU!